

Lukasz Skoneczny

Rola Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego w systemie bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej

Tematyka bezpieczeństwa stanowiła od zawsze jeden z najważniejszych aspektów funkcjonowania państwa. Tylko w sytuacji prawidłowego rozpoznania i zdefiniowania zagrożeń zewnętrznych i wewnętrznych, możliwe jest skuteczne prowadzenie działań zapobiegawczych, a w konsekwencji zapewnienie organizmowi państwowemu stabilności i możliwości rozwoju. Obecnie zagadnienie bezpieczeństwa nie tylko nie straciło na znaczeniu, ale stanowi jedno z głównych wyzwań, z jakim musi się zmierzyć współczesny świat – w tym także Polska.

Analizując rolę Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego w systemie bezpieczeństwa RP za punkt wyjściowy rozważań należy przyjąć próbę określenia czym jest „bezpieczeństwo wewnętrzne państwa”. Ma to o tyle istotne znaczenie, iż kwestie którymi zajmują się instytucje odpowiedzialne za bezpieczeństwo wewnętrzne (w tym ABW) są pochodną definicji tego terminu. Od tego czy jest ona „szeroka” bądź „wąska” zależy zakres ich działań. Kolejnym etapem będzie wskazanie – na podstawie przepisów ustawy o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu z dnia 24 maja 2002 r.¹⁾ (Ustawa) – obszarów aktywności Agencji i związanej z nimi problematyki. W części końcowej opisane zostaną funkcje realizowane przez ABW w ramach zadań nałożonych na tę instytucję przez ustawodawcę.

Definicja bezpieczeństwa wewnętrznego państwa

Wydarzenia końca XX i początku XXI wieku wywarły decydujący wpływ na ewolucję pojęcia bezpieczeństwa państwa. Jego tradycyjna – „wąska” – definicja rozumiana jako „(...) taki układ okoliczności, który sprawia, że państwo nie będzie przedmiotem żadnego ataku, a przynajmniej, że atak skierowany przeciwko niemu nie będzie miał żadnych szans powodzenia”²⁾ (czego gwarantem były posiadane przez nie siły zbrojne), powoli odchodzi do lamusa. Ma to związek z trzema czynnikami:

1. postęp techniczny w dziedzinie militarnej oraz zmiany geopolityczne zachodzące na świecie. Nowoczesna technika wojskowa i nowe rodzaje broni uczyniły konflikty zbrojne zbyt kosztownymi ze względu na poziom potencjalnych zniszczeń i ofiar. Z kolei rozpad Układu Warszawskiego oraz systematyczne rozszerzanie od 1999 r. Sojuszu Północnoatlantyckiego o byłe państwa tzw. „bloku wschodniego” w sposób znaczący obniżyły ryzyko wybuchu wojny w strefie euroatlantyckiej;
2. globalizacja rozumiana jako „narastanie współzależności między objętymi nią podmiotami – członkami społeczności międzynarodowej, nieograniczonej wyłącznie do państw, (...) [której] skutkiem jest spadek znaczenia aspektu przestrzennego i dystansów geograficznych we współczesnym życiu międzynarodowym oraz odterytorial-

¹⁾ Dz. U. z 2002 r., Nr 74, poz. 676 z późn. zmianami.

²⁾ R. Zięba, *Kategoria bezpieczeństwa w nauce o stosunkach międzynarodowych*, [w:] D.B. Bobrow, E. Halizak, R. Zięba (red.), *Bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe u schyłku XX wieku*, Warszawa 1997, s. 11.

- nienie dużej części procesów społecznych”.³⁾ Temu zjawisku towarzyszy integracja polityczno – ekonomiczna zachodząca między państwami różnych części globu (NAFTA – Ameryka Płn., UE – Europa, ASEAN – Azja Płd.-Wsch.). Zwiększanie się zależności gospodarczych między poszczególnymi krajami powoduje, że tradycyjnie rozumiany konflikt przy wykorzystaniu broni konwencjonalnej przestał być opłacalny. Coraz więcej państw dostrzega większe korzyści płynące z handlu i współpracy, niż z wojny, która oprócz chaosu i zniszczeń, naraża je na ostracyzm na arenie międzynarodowej. Poza tym znoszenie barier ekonomicznych między poszczególnymi krajami spowodowało powstanie nowych zagrożeń dla bezpieczeństwa wewnętrznego, z którymi walka wymaga nowatorskich metod i środków;
3. zmiana paradygmatu „potęgi państwa”. Związane jest to z globalizacją i rewolucją naukową – techniczną ostatnich kilkudziesięciu lat. W wyniku powstania Internetu i telefonii komórkowej przepływ informacji odbywa się na niespotykaną wcześniej skalę. To właśnie one stanowią obecnie przedmiot rywalizacji zarówno między państwami, jak i korporacjami oraz innymi organizacjami międzynarodowymi. Od tego kto pierwszy zdobędzie wiedzę na temat przeciwnika bądź konkurenta – jego planów, możliwości, słabych i mocnych stron – zależy sukces lub porażka. Stąd wyznacznikiem pozycji państwa na arenie międzynarodowej, a zarazem jego bezpieczeństwa są możliwości „pozyskiwania” i „ochrony” posiadanej wiedzy – w przeciwieństwie do okresu „zimnej wojny”, gdzie pierwszorzędną rolę odgrywały zasoby militarne.

Te czynniki powodują, iż tradycyjne rozumienie bezpieczeństwa wewnętrznego, jako ochrony przetrwania państwa, jego niezależności politycznej i integralności terytorialnej zostało poszerzone o nowy składnik – ochronę „jakości życia”. Jest to szerokie pojęcie, w skład którego wchodzi takie elementy jak m.in.: standard życia, szczebel rozwoju społeczno – ekonomicznego, zakres i ochrona praw i swobód obywatelskich, możliwości i perspektywy dalszego rozwoju, a także inne zbiory wartości wewnętrznych, które powinny być chronione przed zagrożeniami.⁴⁾ Tej zmianie towarzyszy pojawienie się nowego spektrum zagrożeń, z którymi walka wymaga innowacyjności oraz elastyczności działania. Dlatego wydaje się, że właśnie to „nietradycyjne” pojmowanie bezpieczeństwa wewnętrznego państwa powinno stanowić podstawę rozpatrywania zadań służb specjalnych. Po pierwsze, dlatego że najlepiej oddaje ich obecny, zróżnicowany charakter, po drugie pokazuje przesunięcie punktu ciężkości na aspekty pozamilitarne bezpieczeństwa, które stanowią naturalne pole działania służb specjalnych.

Zadania Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego została powołana do życia na mocy ustawy zastępując istniejący od 1990 r. Urząd Ochrony Państwa. Jest ona obecnie największą instytucją zajmującą się ochroną bezpieczeństwa wewnętrznego państwa. To na nią ustawodawca nałożył wyłączny obowiązek stania na straży porządku konstytucyjnego Rzeczypospolitej Polskiej. Zadanie to w sposób wyraźny zostało sformułowane w art. 5 ust. 1 pkt 1 ustawy o ABW oraz AW, gdzie za podstawowy cel działań ABW

³⁾ M. Madej, *Zagrożenia asymetryczne bezpieczeństwa państw obszaru transatlantyckiego*, Warszawa 2007, s. 90.

⁴⁾ R. Zięba, op. cit., s. 10 – 11.

stawia się „rozpoznawanie, zapobieganie i zwalczanie zagrożeń godzących w bezpieczeństwo wewnętrzne państwa oraz jego porządek konstytucyjny, a w szczególności w suwerenność i międzynarodową pozycję, niepodległość i nienaruszalność jego terytorium, a także obronność państwa.” Jest to bardzo istotna, a jednocześnie odpowiedzialna rola, ponieważ sprawne funkcjonowanie współczesnego państwa demokratycznego uwarunkowane jest w głównej mierze od przestrzegania – zarówno przez organy władzy państwowej, partie polityczne, jak i zwykłych obywateli – norm zawartych w jego ustawie zasadniczej. Dlatego wszelkie niekonstytucyjne działania muszą spotykać się z szybką i stanowczą reakcją władz. Zwłaszcza te, które zmierzają do obalenia lub niezgodnej z prawem zmiany ustroju państwowego bądź zakłócenia jego normalnego funkcjonowania.

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego realizuje ten obowiązek poprzez działalność w następujących obszarach:

▪ **kontrwywiad** (art. 5 ust. 1 pkt. 2 lit a) cyt. ustawy)

Jest to tradycyjna sfera aktywności służb specjalnych. Do podstawowych działań ABW prowadzonych w tym obszarze należy m.in.:

- monitorowanie instytucjonalnej i cudzoziemskiej aktywności na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, pod kątem realizacji zadań na rzecz obcych służb specjalnych;
- ofensywne rozpracowywanie obcych służb specjalnych;
- rozpoznanie osób oraz innych podmiotów współpracujących z obcymi służbami specjalnymi.⁵⁾

Ważnym aspektem działalności ABW w tej dziedzinie jest również prowadzenie szkoleń prewencyjnych z urzędnikami państwowymi na temat niebezpieczeństw, z jakimi mogą się zetknąć w trakcie wykonywanej pracy. Okazuje się bowiem, że często właśnie niewiedza jest przyczyną powstawania zagrożeń o charakterze kontrwywiadowczym.

▪ **bezpieczeństwo ekonomiczne** (art. 5 ust. 1 pkt 2 lit b), c) i d) cyt. ustawy)

Współcześnie procesowi globalizacji oraz integracji gospodarczej między państwami towarzyszy stałe zmniejszanie barier – przede wszystkim politycznych i prawnych – dla prowadzenia działalności gospodarczej, w szczególności w takich dziedzinach jak przepływ osób, towarów i kapitału. Taka sytuacja stanowi istotne wyzwanie dla poszczególnych państw i ich służb w kwestii zapewnienia bezpieczeństwa ekonomicznego, także jeżeli chodzi o Rzeczpospolitą Polską. Przede wszystkim chodzi o niepoduszczenie do sytuacji, w której gospodarka narodowa – na skutek niepożądanych działań – nie będzie w stanie samodzielnie się rozwijać lub, gdy jej funkcjonowanie zostanie zakłócone przez negatywne czynniki wewnętrzne lub zewnętrzne.

Do zewnętrznych zagrożeń ekonomicznych zalicza się przede wszystkim te, które wynikają z procesów zachodzących w gospodarce światowej – czyli globalizacji wzajemnych współzależności oraz nieprzewidywalności i chaotyczności rynku światowego.⁶⁾ Należą także do nich świadome działania obcych państw, ich służb specjalnych oraz powiązanych z nimi podmiotów gospodarczych, których celem jest wywieranie wpływu na sytuację gospodarczą danego kraju.

Do wewnętrznych zagrożeń ekonomicznych należą niezgodne z prawem działania rodzimych i zagranicznych przedsiębiorców na rynku krajowym, zwłaszcza próby nie-

⁵⁾ S. Zalewski, *Służby specjalne w państwie demokratycznym*, Warszawa 2002, s. 54.

⁶⁾ E. Haliżak, *Ekonomiczne wymiary bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego* (w) D.B. Bobrow, E. Haliżak, R. Zięba (red.) *Bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe u schyłku XX wieku*, Warszawa 1997, s. 88.

legalnego wzbogacenia się, defraudacje państwowych lub zagranicznych dotacji, spekulacja, korupcja.

▪ **terroryzm** (art. 5 ust. 1 pkt 2 lit. a) cyt. ustawy)

Jak pokazały wydarzenia 11 września 2001 r., zamachy w Madrycie czy na wyspie Bali, terroryzm stanowi jedno z największych niebezpieczeństw, z jakim muszą się zmierzyć współczesne państwa – w tym Polska. Tym bardziej, że obecnie w ugrupowaniach terrorystycznych występuje tendencja do odchodzenia od jakichkolwiek zasad etycznych, co grozi eskalacją ofiar i powodowanych przez nie zniszczeń.⁷⁾ Poza tym podlegają one dwóm procesom:

1. decentralizacji – czyli przenoszeniu uprawnień centralnych organów ugrupowań terrorystycznych na organy terenowe. Efektem tego jest uzyskanie samodzielności przez lokalnych liderów w zakresie planowania i prowadzenia akcji terrorystycznych;
2. dekompozycji – oznacza ona odchodzenie od hierarchicznie zorganizowanej struktury na rzecz samodzielnych komórek bojowych, zdolnych do niezależnego działania w przypadku likwidacji jednej z nich.⁸⁾

Czynniki te powodują, że walka z organizacjami terrorystycznymi jest niezwykle ciężka – wymaga zaangażowania dużej liczby osób o odpowiednich kwalifikacjach oraz stosowania niekonwencjonalnych i elastycznych metod i środków.

Zupełnie nowym aspektem terroryzmu związanym z rozwojem technologicznym jest tzw. cyberterroryzm. Definiowany jest on jako bezprawny atak lub groźba ataku na komputery, sieci lub systemy informacyjne, będący rezultatem działań subnarodowych grup, podmiotów niepaństwowych bądź obcych służb specjalnych, w celu zastraszenia albo wymuszenia na rządzie lub społeczeństwie danego kraju realizacji daleko idących polityczno – społecznych żądań.⁹⁾ Wraz ze zwiększającym się postępowaniem i uzależnieniem państw od sieci teleinformatycznych cyberterroryzm będzie stanowił coraz chętniej wykorzystywany instrument nacisku. Potwierdzają to wydarzenia w Estonii w 2007 roku, gdzie atak hakerów na systemy informatyczne państwowych urzędów i instytucji skutecznie sparaliżował ich działanie.

▪ **prolifracja** (art. 5 ust. 1 pkt 2 lit. e) cyt. ustawy)

Kwestia proliferacji broni masowego rażenia od zawsze stanowiła jeden z ważniejszych elementów działań służb specjalnych. Obecnie jej aktualność uległa znacznemu zwiększeniu. Związane jest to w głównej mierze z:

- rozpadem tzw. „bloku wschodniego” - upadek ZSRR oraz Układu Warszawskiego spowodował, iż wielu specjalistów z dziedziny produkcji broni masowego rażenia zostało pozyskanych przez różnego rodzaju organizacje terrorystyczne, które starają się wykorzystać ich umiejętności do swoich celów. Dotyczy to także materiałów potrzebnych do wytworzenia tego rodzaju broni, zalegających w magazynach na obszarze byłego ZSRR, gdzie mogą stanowić przedmiot kradzieży bądź kupna na czarnym rynku;
- łatwiejszym dostępem do wiedzy na temat produkcji broni masowego rażenia – obecnie takie informacje można zdobyć w różnego rodzaju podręcznikach, na studiach uniwersyteckich, a nawet w Internecie;

⁷⁾ Sz. Wudarski, *Odideologizowanie nowoczesnego terroryzmu* [w:] K. Lidl (red.) *Terroryzm . Anatomia jawiska*, Warszawa 2006, s. 199.

⁸⁾ J. Adamski, *Nowe technologie w służbie terrorystów*, Warszawa 2007, s. 149 – 154.

⁹⁾ A. Bógdał-Brzezińska, M. F. Gawrycki, *Cyberterroryzm jako nowe zagrożenie dla bezpieczeństwa międzynarodowego w dobie globalizacji* [w:] E. Haliżak (red.), *Terroryzm w świecie współczesnym*, Warszawa 2004, s. 324.

- atrakcyjnością broni masowego rażenia dla różnego rodzaju organizacji terrorystycznych i „państw podwyższonego ryzyka” – chodzi tu nie tylko o efekt psychologiczny jaki miałyby zastosowanie tego rodzaju broni, ale również sam fakt jej posiadania, który mógłby stanowić skuteczne narzędzie nacisku.¹⁰⁾

Funkcje Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego

„Funkcję” można określić jako takie działanie danej organizacji, które przyczynia się do realizacji postawionych przed nią celów.

Mając na uwadze tę definicję oraz omówione wcześniej obszary działań ABW można stwierdzić, że Agencja w ramach nałożonych na nią zadań realizuje cztery podstawowe funkcje: analityczno-informacyjną, dochodzeniowo-śledczą, ochronno-kontrolną oraz operacyjno-rozpoznawczą.

▪ funkcja analityczno - informacyjna

Jej bezpośrednim wyrazem jest zapis art. 5 ust.1 pkt 4 cyt. ustawy, który stwierdza, że do zadań ABW należy „uzyskiwanie, analizowanie, przetwarzanie i przekazywanie właściwym organom informacji mogących mieć istotne znaczenie dla ochrony bezpieczeństwa wewnętrznego państwa i jego porządku konstytucyjnego”. Jest to podstawowa i obecnie najważniejsza funkcja realizowana nie tylko przez ABW, ale także służby specjalne innych państw. W tym kontekście warto przypomnieć rozważania amerykańskiego socjologa i futurologa A. Tofflera, które zawarł w swojej książce „Trzecia fala”.¹¹⁾

Według Tofflera współcześnie doświadczamy „trzeciej fali” w okresie rozwoju ludzkości, która związana jest bezpośrednio z powstaniem nowych technologii umożliwiających nieograniczoną komunikację między jednostkami. Informacja stała się głównym materiałem i narzędziem pracy, a jednocześnie najwyższą chronioną wartością.

Pomimo krytyki z jaką spotkały się teorie A. Tofflera, w jednej kwestii miał zupełną rację – w dzisiejszym świecie pierwszoplanową rolę odgrywa „wiedza”. Znajomość „faktów” przed rywalami decyduje o sukcesie bądź porażce. Dlatego warunkiem *sine qua non* optymalnie funkcjonującego systemu bezpieczeństwa wewnętrznego państwa jest zapewnienie „(...) stałego dopływu informacji z różnych źródeł, ich analizy oraz przetwarzania, wnioskowania oraz wykorzystywania w procesach decyzyjnych polityki bezpieczeństwa”.¹²⁾

▪ funkcja dochodzeniowo - śledcza

Uprawnienia dochodzeniowo-śledcze służb specjalnych od zawsze budziły pewne kontrowersje. Przeciwnicy tego rozwiązywania stoją na stanowisku, że skupienie uprawnień operacyjnych i śledczych w jednej instytucji zagraża konstytucyjnym prawom i wolnościom obywatelskim. Istnieje bowiem ryzyko, że zdobyte operacyjnie informacje mogą stanowić wygodny instrument nacisku – zwłaszcza politycznego. Zwolennicy posiadania uprawnień procesowych uważają, że państwowy aparat ścigania (w tym służby specjalne) powinien posiadać możliwości działania proporcjonalne do skali aktywności i niebezpieczeństw grożących ze strony przestępczości zorganizowanej.

¹⁰⁾ M. Madej, *Terroryzm międzynarodowy a kwestia użycia broni masowego rażenia (BMR)* [w:] E. Haliżak, *Terroryzm w świecie współczesnym*, Warszawa 2004, s. 312 – 313.

¹¹⁾ A. Toffler, *Trzecia fala*, Warszawa 1997.

¹²⁾ S. Zalewski, op. cit. , s. 67.

W tym kontekście pisząc o uprawnieniach dochodzeniowo-śledczych ABW nie należy zapominać o roli, jaką odgrywa Agencja w walce z przestępczością zorganizowaną – zwłaszcza z międzynarodowymi kartelami narkotykowymi. Trzeba także pamiętać o działaniach UOP w m.in. tak znanych sprawach, jak tzw. afera FOZZ oraz Art.-B. To dzięki nim udało się osądzić i skazać na wyroki długoletniego więzienia osoby, które naraziły Skarb Państwa na wielomiliardowe straty. Należy także zwrócić uwagę na istniejący mechanizm nadzoru cywilnego nad służbami specjalnymi, który zabezpiecza społeczeństwo przed nadużyciami. Z tego punktu widzenia przyjęte w Rzeczypospolitej Polskiej rozwiązania dotyczące uprawnień dochodzeniowo-śledczych służb specjalnych można ocenić jako pozytywne.

Uprawnienia funkcjonariuszy o charakterze procesowym i administracyjno-porządkowym zawiera art. 23 ustawy o ABW oraz AW. Zalicza się do nich m.in.:

- zatrzymanie osób;
- przeszukania osób i pomieszczeń;
- legitymowanie osób;
- stosowanie środków przymusu bezpośredniego;
- kontrolę osobistą.

▪ **funkcja kontrolno - ochronna**

Podstawę realizacji funkcji kontrolno – ochronnej przez Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego stanowi zapis art. 5 ust. 1 pkt 3 cyt. ustawy, który wskazuje, że do zadań Agencji należy „realizowanie w granicach swojej właściwości, zadań służby ochrony państwa oraz wykonywanie funkcji krajowej władzy bezpieczeństwa w zakresie ochrony informacji niejawnych w stosunkach międzynarodowych”. Te wskazania zostały dokładnie sprecyzowane w ustawie o ochronie informacji niejawnych z dnia 22 stycznia 1999 r.¹³⁾

Wykonywanie tej funkcji wiąże się z przeciwdziałaniem ujawniania tajemnicy państwowej i służbowej oraz sprawdzaniem stanu ich zabezpieczenia. Jest to szczególnie istotne zadanie, jeżeli weźmie się pod uwagę członkostwo Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej i Sojuszu Północnoatlantyckim. ABW realizuje je w trzech obszarach:

- bezpieczeństwo osobowe – prowadzenie postępowań sprawdzających, których celem jest ustalenie, czy osoba ubiegająca się o zatrudnienie bądź zatrudniona na stanowisku związanym z dostępem do informacji stanowiących tajemnicę państwową lub służbową, daje rękojmię zachowania tajemnicy;
- bezpieczeństwo przemysłowe – prowadzenie postępowań sprawdzających wobec przedsiębiorców, jednostek naukowych i badawczo-rozwojowych starających się o zawarcie umowy lub wykonujących umowę, dotycząca realizacji zadań opłacanych w całości lub części ze środków publicznych, z którymi łączy się dostęp do informacji stanowiących tajemnicę państwową bądź służbową;
- kontrola ochrony informacji niejawnych – ABW jako służba ochrony państwa ma prawo kontrolować przestrzeganie przepisów w zakresie ochrony informacji niejawnych, we wszystkich organach władzy publicznej, bankach państwowych i innych państwowych jednostkach organizacyjnych.

▪ **funkcja operacyjno - rozpoznawcza**

Czynności operacyjno-rozpoznawcze często są traktowane w doktrynie jako element funkcji analityczno-informacyjnej, dochodzeniowo-śledczej bądź ochronno-

¹³⁾ tekst jednolity Dz. U. z 2005 r. Nr 196, poz. 1631 z późn. zmianami

–kontrolnej.¹⁴⁾ Mając jednak na uwadze, iż działania operacyjne stanowią jedną z podstawowych form realizacji zadań ABW postanowiono potraktować je jako oddzielną funkcję realizowaną przez Agencję.

Czynności operacyjno-rozpoznawcze są zespołem niejawnych i niekonwencjonalnych działań prowadzonych przez uprawnione organy w celu uzyskania, sprawdzenia i wykorzystania informacji o pozostających w prawnie uzasadnionym zainteresowaniu osobach, miejscach bądź zdarzeniach.¹⁵⁾ Należy jednak zaznaczyć, że w przypadku toczącego się lub przygotowywanego postępowania karnego, zdobyta w ten sposób wiedza nie ma wartości dowodowej. Mimo to działania operacyjne spełniają różnorodne funkcje, z których najważniejsze to m.in.:

- funkcja rozpoznawcza – jej celem jest uzyskanie (stałego bądź czasowego) dopływu informacji o osobach, miejscach i zdarzeniach;
- funkcja wykrywcza – polegająca na ujawnieniu zamiaru popełnienia przestępstwa, a w przypadku jego popełnienia, ustalenia jego okoliczności oraz osób biorących w nim udział;
- funkcja kierunkująca późniejsze udowadnianie – jej przeznaczeniem jest dostarczenie informacji organom prowadzącym czynności procesowe o osobach, miejscach i zdarzeniach istotnych z punktu widzenia przygotowywanej lub toczącej się sprawy;
- funkcja weryfikująca uprzednie ustalenia – jej celem jest sprawdzenie prawdziwości i słuszności dotychczasowych ustaleń w ramach prowadzonej sprawy.¹⁶⁾

Do podstawowych typów czynności operacyjno-rozpoznawczych zalicza się:

- kontrolę operacyjną (art. 27 cyt. ustawy) – polega ona na kontrolowaniu zawartości korespondencji i przesyłek, a także na stosowaniu środków technicznych, w celu uzyskania w sposób niejawnie informacji i dowodów o przestępstwie oraz ich utrwalenia;
- przesyłkę kontrolowaną (art. 30 cyt. ustawy) – Szef ABW może zarządzić, przed wszczęciem postępowania karnego, niejawnie nadzorowanie wytwarzania, przemieszczania, przechowywania i obrotu przedmiotami przestępstwa – w celu udokumentowania przestępstwa, ustalenia tożsamości osób w nim uczestniczących bądź przejęcia przedmiotów przestępstwa;
- prowokację (art. 29 cyt. ustawy) – Szef ABW może zarządzić – po otrzymaniu pisemnej zgody Prokuratora Generalnego – niejawnie nabycie lub przejęcie przedmiotów pochodzących z przestępstwa, albo których wytwarzanie, posiadanie bądź handel nimi jest zabroniony. Prowokacja może polegać także na wręczeniu lub przyjęciu korzyści majątkowej przez funkcjonariusza ABW. Podejmuje się ją w celu sprawdzenia uzyskanych wcześniej wiarygodnych informacji o przestępstwie oraz wykrycia sprawców i uzyskania dowodów na potrzeby planowanej bądź toczącej się sprawy.

Należy także wspomnieć o – często pomijanej w różnego rodzaju opracowaniach – współpracy międzynarodowej prowadzonej przez Agencję ze służbami innych państw. Jest to szczególnie ważne zwłaszcza w kontekście walki z terroryzmem, międzynarodową przestępczością zorganizowaną czy przeciwdziałaniem proliferacji – zjawiskami często obejmującymi swoim zasięgiem terytorium kilku państw. W literaturze wskazuje się także na fakt koordynującej roli ABW w systemie bezpieczeństwa RP.¹⁷⁾ Przede

¹⁴⁾ *Ibidem*, s. 58 – 59.

¹⁵⁾ T. Hanausek, *Kryminalistyka. Zarys wykładu*, Kraków 2005, s. 133.

¹⁶⁾ A. Szumski, *Czynności operacyjno-rozpoznawcze Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego (w) G. Rdzanka, G. Tokarz (red.), Służby specjalne. Przeszłość i teraźniejszość*, Wrocław 2009, s. 282.

¹⁷⁾ S. Zalewski, op. cit., s. 55.

wszystkim chodzi tu o utworzone w 2008 r. Centrum Antyterrorystyczne ABW, jednostkę zajmującą się koordynacją działań operacyjno-rozpoznawczych zmierzających do zweryfikowania informacji o potencjalnych zagrożeniach oraz działań analityczno-informacyjnych krajowych służb i instytucji uczestniczących w antyterrorystycznej ochronie Polski. Ważnym aspektem roli koordynacyjnej ABW jest także funkcjonowanie centralnej ewidencji zainteresowań operacyjnych, gdzie wszystkie służby specjalne są zobligowane do zgłaszania wszczynanych, prowadzonych i zakończonych przez nie działań operacyjnych. Ewidencja ta jest prowadzona i nadzorowana przez Szefa ABW.

Przeprowadzona analiza zadań i funkcji realizowanych przez Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego pozwala stwierdzić, iż ustawodawca wyznaczył ABW kluczową pozycję w architekturze bezpieczeństwa wewnętrznego Rzeczypospolitej Polskiej. Po pierwsze, świadczy o tym obszar działań Agencji obejmujący niewralgiczne sfery funkcjonowania państwa. Dotyczy to zwłaszcza nałożonego na ABW – wyłącznego – obowiązku ochrony jego porządku konstytucyjnego.

Po drugie, wskazują na to uprawnienia jakie zostały przyznane Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego. W szczególności chodzi tu o: obowiązek informowania najwyższych organów władzy państwowej o istniejących i potencjalnych zagrożeniach, pełnienie funkcji służby ochrony państwa w zakresie ochrony informacji niejawnych czy możliwość prowadzenia działań dochodzeniowo-śledczych i operacyjnych.

Czynniki te potwierdzają wiodącą rolę ABW wśród instytucji bezpieczeństwa wewnętrznego Rzeczypospolitej Polskiej.